

Школяренко Я.В.

магістрант,

Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва

ПРЕДМЕТНИЙ СВІТ УКРАЇНСЬКОГО ІЛЮЗІОНУ

Серед жанрів циркового мистецтва, на які завжди був найбільший попит у глядачів різних вікових категорій, – жанр ілюзії. В його основі лежить показ фокусів із використанням спеціальної апаратури. Саме їй номери ілюзії завдячують своїми ефектами, які так любить публіка. Найрізноманітніші пристрої імітують «загадкові» зникнення і появи речей, а також самого артиста або його асистентів, служать для руху предметів і людей у повітрі, імітації їх розпилювання або спалювання. Для цього можуть використовуватися ефекти на кшталт спеціальних пружин, подвійного дна, прихованих перегородок, спеціально розрахованих механізмів, певної установки дзеркал та іншого реквізитного матеріалу, що дозволяє артисту вводити глядача в захоплюючу оману.

Незважаючи на велику різноманітність фокусів, усі вони базуються на шести основних елементах: ілюзійній техніці (від простих механічних пристроїв до складних радіоелектронних систем), ілюзійному господарстві (наприклад, підвальне господарство використовується при виконанні трюків зі зникненням великих предметів), використанні особливих секретів (законів фізики, властивостей різних систем, речовин), шанжировці (підміні одного предмета іншим, що може піти або в підпілля, або залишитися під подвійним дном), роботі корпусом і руками, відволікаючих діях [1].

Майже до середини минулого століття ілюзійністи під час своїх виступів користувалися складною обстановкою, застосовували великі столи зі звисаючими до підлоги скатертинами. Наприклад, досить часто найбільший стіл стояв у центрі сцени, а по боках від нього містилися два бічних столика менших розмірів. Уся апаратура містилася на цих трьох столах, а великий реквізит стояв на сцені. Така виставка апаратури й різних пристосувань була розрахована на те, щоб справити на глядачів найбільший ефект, справити враження багатства і могутності «мага». Незважаючи на примітивність цих прийомів, виступи «магів» користувалися у публіки успіхом. Містична атмосфера, що супроводжувала демонстрацію номерів, сприяла тому, що сеанс справляв велике враження.

Науковий прогрес спричинив появу багатьох новинок, якими користуються артисти сьогодні. Реквізит сучасного ілюзійніста чи фокусника може бути різним, проте, досить часто майстри користуються тими, що купують на розпродажах чи аукціонах. До великого та габаритного реквізиту можна віднести столи та серванти, які досить часто використовуються ілюзійністами під час роботи. За допомогою подібного «салонного» столика можна виконати значну кількість фокусів. Такий столик повинен бути трохи вищим за звичайний – сантиметрів на 6-8, у залежності від зросту фокусника. Форма такого столика (квадратний, круглий) і його розміри значення не мають. Взагалі «салонний» столик має здаватися глядачам звичайним столом та зовні не повинен

відрізнитися від інших. Якщо він призначений для перевезення, його ніжки повинні бути обов'язково точені і на гвинтах. Завдяки цьому столик може легко розбиратися на частини. Верхня дошка і весь столик мають бути добре відполіровані. Складні механізовані столи діляться на три категорії: столи, забезпечені трапами; столи, обладнані пістонами; столи з електричними пристроями [1]. Універсальний стіл сучасного фокусника-професіонала часто буває забезпечений усіма трьома видами цих пристосувань. Для великих сеансів цілої програми ілюзій обстановка на сцені може складатися з трьох столів – одного середнього і двох бічних. Середнім називається головний стіл фокусника. У ньому розміщують усе пристосування – трапи, пістони та інші потрібні речі, призначені для зникнень, появ і підміни різних предметів, з якими працює фокусник. Механічні апарати, з якими працюють за допомогою пістонів, дуже різні за характером і конструкцією, за винятком однієї деталі: всі приводяться в дію однією або кількома вертикальними паличками, які, проходячи крізь отвір в апараті, підходять до педалі (влаштованої в апараті) і тиснуть на неї у потрібний момент від низу до верху. Стіл з трапами і пістонами покривається матерією. Це робиться не тільки для того, щоб заглушити звук, але і для того, щоб приховати від глядачів присутність трапів і пістонів. У нинішній час рідко хто користується такими столами, сучасні ілюзіоністи уникають їх застосування, щоб не заставляти сцену зайвою апаратурою. Той чи інший апарат або ілюзіон під час циркового номеру виносять лише тоді, коли він потрібен, і після закінчення номеру негайно забирають за лаштунки. Це підсилює враження і зосереджує увагу глядачів на виконавці.

Крім того, варто зазначити, що підсобну роль у роботі будь-якого фокусника відіграє підсобна апаратура – реквізит, проте іноді за задумом автора вона може грати й іншу роль. До такого реквізиту варто віднести серванти спеціального призначення, на кшталт сервантів для зберігання і появи монет при маніпуляції з ними.

Зазвичай ілюзіоністи чи фокусники користуються реквізитом у відповідності до концепції номеру, тому, наприклад, якщо номер побудований на роботі з грошима, відповідно, під час роботи будуть застосовуватись монетниці. За подібним критерієм усі фокуси умовно можна розділити на: фокуси з «чарівною» паличкою; фокуси з папером, газетами, конфетті; фокуси з грошима; фокуси з хустками, матерією, шнурами і мотузками; фокуси з кульками, яйцями, кубиками; фокуси з гральними картами; фокуси з квітами, букетами, квітковими горщиками; фокуси з акваріумами, клітинами, рибками і тваринами; фокуси з рідинами, пляшками, чарками, стаканами; фокуси з сигарами, цигарками, сірниками; фокуси з електролампами, склом; фокуси з годинником, кільцями, будильниками; фокуси зі столиками, дошками, рамочками, фотографіями; фокуси зі шпагами; фокуси з головними уборами; фокуси з великої апаратурою [2, с. 49]. Наприклад, у кожного фокусника, мабуть, в арсеналі реквізиту є сачок для санжирування – невеликий оксамитовий або шовковий мішечок, а фактично – сачок з верхнім нікельованим ободом. На початку свого циркового номеру артист, щоб довести, що сачок нічого в собі не містить, вивертає його навиворіт та просить глядачів позичити необхідні йому дрібні речі: хустки, монети,

каблучки. Отримані речі він кладе в сачок і відразу ж вивертає його навиворіт. Таким чином, предмети або чарівними образом зникають, або замінюються на інші. Та, на жаль, магія у цьому випадку не присутня, бо даний сачок для санжирування має спеціальні пристосування для цього. Крім того, серед реквізиту фокусника варто зазначити коробку для зникнення речей, коробку для фокусів з картами, картонну рамку на чарівній паличці, мішок для зникнення, мольберт для живопису чи килимок ілюзіоніста.

У цирках під час виступів фокусників часто можна бачити підлогу, розписану вигадливим візерунком. Це слугує для тих самих цілей – приховати різні люки, куди пропадають і звідки з'являються люди або будь-які потрібні фокуснику пристосування. Так зване «підземне господарство» ілюзіоніста в цирку, служить для здійснення найпростіших способів підміни, зникнення або появи когось у номері. Робота фокусника в даному випадку різко відрізняється від так званої роботи «на килимі», де апаратура ніяк не сполучається з підлогою, і зазвичай встановлена на підставках, ніжках, щоб підкреслити відсутність зв'язку з «підпільними» ходами. При використанні підземних пристосувань апарат також може бути зовні ніби ізольований, але насправді підставка і щит маскують його зв'язок із потайним ходом.

Отже, застосування інвентарю ілюзіоністом під час його виступу на цирковому манежі залежить від виду та концепції ілюзійного номеру та задумки творця номеру, що саме він бажає показати глядачу.

Список використаних джерел:

1. Айдаров П. Целостность иллюзионного номера [Электронный ресурс] / П. Айдаров. – Режим доступа: <http://www.ruscircus.ru/forum/index.php?showtopic=15881>
2. Росин А. Волшебный круг манежа / А. Росин. – Минск: Польша, 1985. – 141 с.